

УДК 502.58:630.64 (477)

Доц. М.Т. Бець, канд. екон. наук – НЛТУ України

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ РИНКУ

Проаналізовано структуру фінансового механізму лісового господарства, розглянуто напрямки його подальшого удосконалення відповідно до вимог ринкової системи господарювання. Викладено пропозиції щодо створення власної економічно незалежної фінансової бази галузі за рахунок включення у ринкові відносини різноманіття корисностей лісу, соціальних і екологічних функцій лісових екосистем, досліджено взаємовідносини між лісоресурсною сферою, лісоспоживачами і державою, визначено координаційний орган їх дій.

Ключові слова: механізм, фінанси, лісоресурсна сфера, лісовий комплекс, ринкові відносини, інвестиції, бюджет, лісові ресурси, плата.

Doc. M.T. Bets – NUFWT of Ukraine

Financial security of forestry Ukrainian in conditions market

Analyzes structure financial mechanism of forestry. Considered direction him perfection according to demanders market system managing. Stated suggestions about creation own economize independent financial basis of branch at the expense of draw ion in marketing relation variety profit ones forest social ecological function forest ecosystem. Suggested relations between forest recourses forestussing and country, defied body coordination their.

Keywords: finance, forest recourses sphere, forestry complex, marketing relation, budget, pay.

Постановка проблеми. Фінансові ресурси лісового господарства формуються суб'єктами господарювання за рахунок різних видів грошових доходів, відрахувань та надходжень і використовують їх на відтворення лісових ресурсів, лісовирощування, матеріальне стимулювання працівників лісу, задоволення соціальних та інших потреб галузі. Використання фінансових ресурсів у лісогосподарському виробництві здійснюється здебільшого через грошові фонди спеціального призначення (головним чином фонд державного бюджету), що дає змогу узгоджувати потреби галузі з її можливостями, інтересами підприємств, забезпечити концентрацію ресурсів на основних напрямках розвитку лісового господарства [2].

Міжнародні засади щодо сталого лісоуправління та потреби держави щодо прозорості та прогнозованості дій лісової галузі вимагають розширення джерел фінансових ресурсів, створення власної ринковоорієнтованої системи фінансування, передусім за рахунок реструктуризації існуючої системи та включення в економічні відносини різноманіття корисностей лісу

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досвід передових країн Європи (Фінляндії, Німеччини, Італії, Чехії, Словаччини, Польщі тощо) свідчить, що науково обґрунтоване ведення лісового господарства, раціональне комплексне використання лісових ресурсів у поєднанні з ефективними заходами їх збереження і відтворення, незалежно від форми власності на ліси і народногосподарського призначення, стає важливим підґрунтям створення власної еколого-економічно орієнтованої системи фінансування лісовирощування.

Так, у ринкові умови недостатньо ще залучені землі лісового фонду України як територіально-просторова база, про що свідчать наявні значні роз-

біжності між величиною плати за ресурси лісу на корені і цінами на заготовлені ресурси деревини. Плата і платежі за лісові ресурси та їх використання повинні стати основним регулятором лісогосподарського виробництва. На даному етапі ця плата, її складові та механізм розподілу не відповідають вимогам до лісового господарства в умовах ринку [3].

Фінансування лісоресурсної сфери в умовах ринкової системи господарювання зумовлює необхідність удосконалення фінансового механізму галузі за рахунок уточнення складових механізму, пошуку його інструментів та оцінки можливостей переходу лісового господарства на самофінансування і самозабезпечення.

З літературних джерел та передового виробничого досвіду довідуємося, що в значно більшій частині суб'єктів галузі, зокрема у регіонах Карпат, Полісся і Лісостепу наявні можливості і резерви для створення власної економічно незалежної фінансової бази. Такими резервами є ресурси, які частково залучені в ринкові економічні відносини на ґрунті корисності лісу [4].

Постановка завдання. Створення власної економічно незалежної фінансової бази лісоресурсної сфери передбачає включення в ринкові відносини компоненти лісоресурсного потенціалу та соціально-екологічні функції лісу, для чого пропонуємо:

- оцінити структуру діючого фінансового механізму лісового господарства, розглянути напрямки його подальшого удосконалення відповідно до вимог ринкової системи господарювання;
- розглянути наявні та запропонувати додаткові (потенційні) джерела фінансування, зокрема за рахунок соціально – корисних властивостей лісових екосистем;
- запропонувати способи врегулювання взаємовідносин між лісоресурсною сферою, лісоспоживачами і державою.

Викладення основного матеріалу. Проблема фінансування лісового господарства тісно пов'язана з її специфічними особливостями – довготривалим періодом лісовирощування та поєднанням у цьому процесі природних і трудових ресурсів.

Чинне законодавство України поки що не встановлює чітких механізмів акумулювання та цільового використання коштів від зборів за спеціальне використання лісових ресурсів, що негативно позначається на стані лісів і навколишньому середовищі.

Так, податкові платежі держлісгоспів за обсягами переважають у декілька разів фінансування з бюджету, а саме доходи Державного бюджету України передбачено в 2006 р. на суму 71017, 0 тис. грн. проти запланованих 50000,0 тис. грн. у 2003 р. від збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду, а видатки на ведення лісового господарства та мисливства передбачені на 2006 р. в сумі 2653,3 тис. грн., зокрема на оплату праці 1205,5 тис. грн., на комунальні послуги та енергоносії 72,7 тис. грн., тобто співвідношення запланованих доходів до видатків на ведення лісового господарства в 2006 р. становить 26,7 разів [1].

Бюджетне фінансування лісового господарства передусім необхідне на підприємствах галузі, зосереджених у степових і лісостепових районах, а

також у надмірно виснажених лісах з вкрай незначними обсягами лісоексплуатації і лісах природоохоронного призначення, де рубання лісу з екологічних міркувань не проводяться. Однак значна частина суб'єктів галузі, зокрема в Закарпатській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Хмельницькій областях і Лісостепу володіє наявними можливостями і резервами для створення власної економічно незалежної фінансової бази.

Подальший розвиток лісового господарства передбачає передусім реформування його фінансової системи за принципом належності певної області до певного суспільно-географічного типу лісовиробничих комплексів України. Створення лісових насаджень, їх охорона і використання вимагають мобілізації власних коштів, зокрема за рахунок залучення в господарський обіг рекреаційних властивостей лісу та надання лісових угідь (землі лісового фонду, насадження тощо) на екологічно прийнятних умовах у користування, оренду, заставу [5].

Створення розвинутих ринкових відносин у сфері лісового господарства передбачає приведення існуючої форми плати за ресурси лісу, що використовують згідно з вимогами цивільного законодавства, за якими плата за ресурси формується за результатами угоди купівлі-продажу, а розмір плати за лісові ресурси встановлюють згідно з попитом і пропозицією.

У лісовому господарстві, крім основної плати за лісові ресурси (як основного фінансового джерела), є потенційні (невикористані) резерви для розширення джерел фінансування галузі (рис. 1) [5].

Вказані аспекти розширення джерел плати за використання лісових ресурсів дадуть змогу забезпечити в окремих регіонах країни стійку фінансову базу лісогосподарського виробництва. Така система господарювання сприятиме залученню ресурсів лісу та їх екологічних функцій у систему ринкових відносин, що сприятиме підвищенню ефективності лісового господарства як важливої галузі матеріального виробництва.

В умовах нестабільної економіки, нестійкого фінансового стану підприємств лісового господарства та екологічної кризи пропонується створення спеціального фонду бюджетування лісового господарства з огляду положень розділу VI "Фінансове забезпечення" Проекту Концепції реформування та розвитку лісового господарства України за рахунок коштів від зборів за використання лісових ресурсів, які повинні покривати всі видатки лісового господарства. При цьому держлісгоспи (інші лісокористувачі) мають реалізувати право на землю згідно із Земельним кодексом України.

Збори за спеціальне використання лісових ресурсів, надійшовши до місцевих бюджетів, бюджету Автономної Республіки Крим та Державного бюджету України і мають бути спрямовані на виконання робіт з відтворення лісових ресурсів, на підтримку їх у належному стані і на їх охорону. Головним розпорядником коштів фонду розвитку лісового господарства є найвища інституція галузі – Держкомлісгосп Міністерства охорони навколишнього середовища України (рис. 2).

Кошти фонду використовують у межах бюджетних програм, визначених законодавством, згідно з кошторисами доходів і видатків, які затверджує

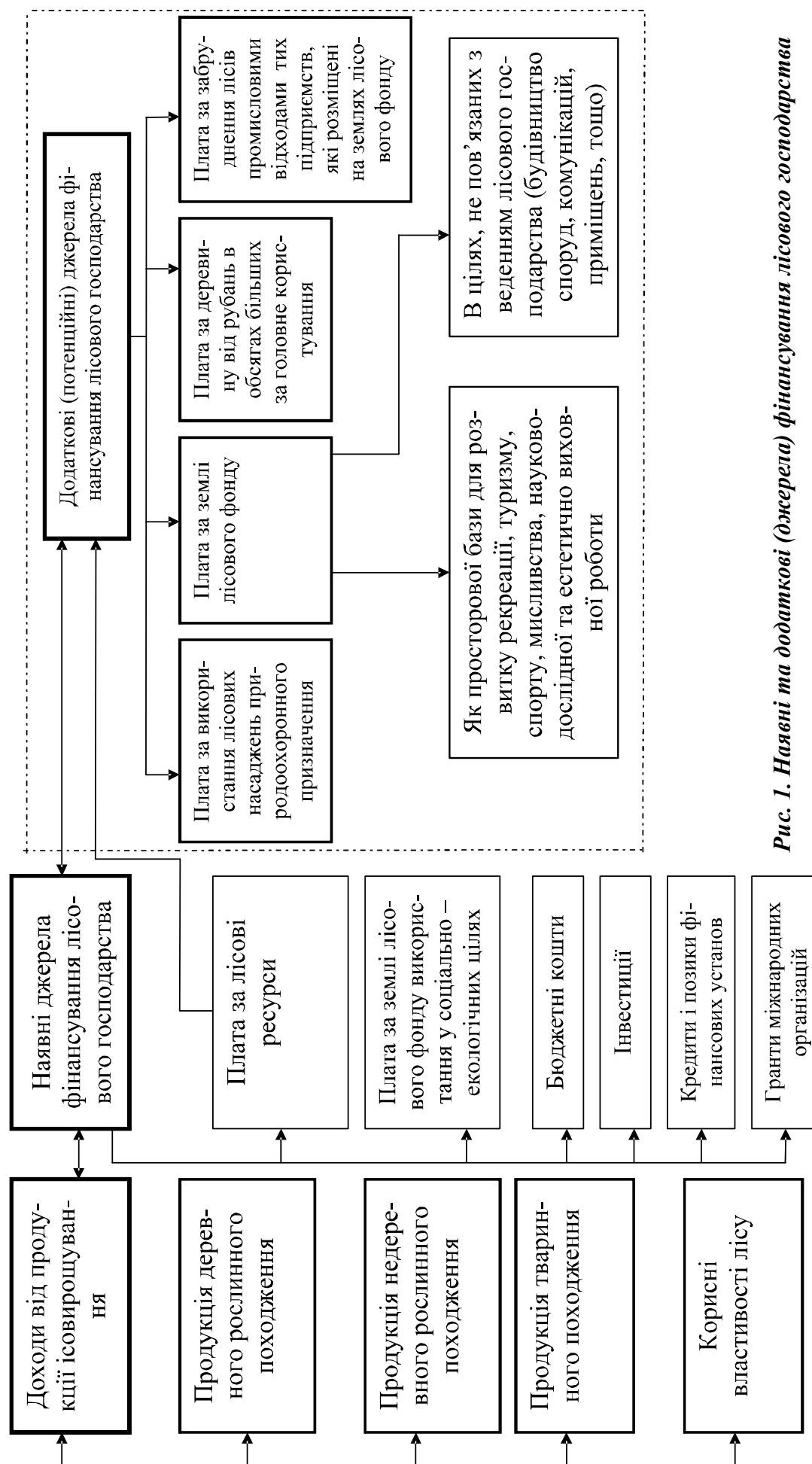
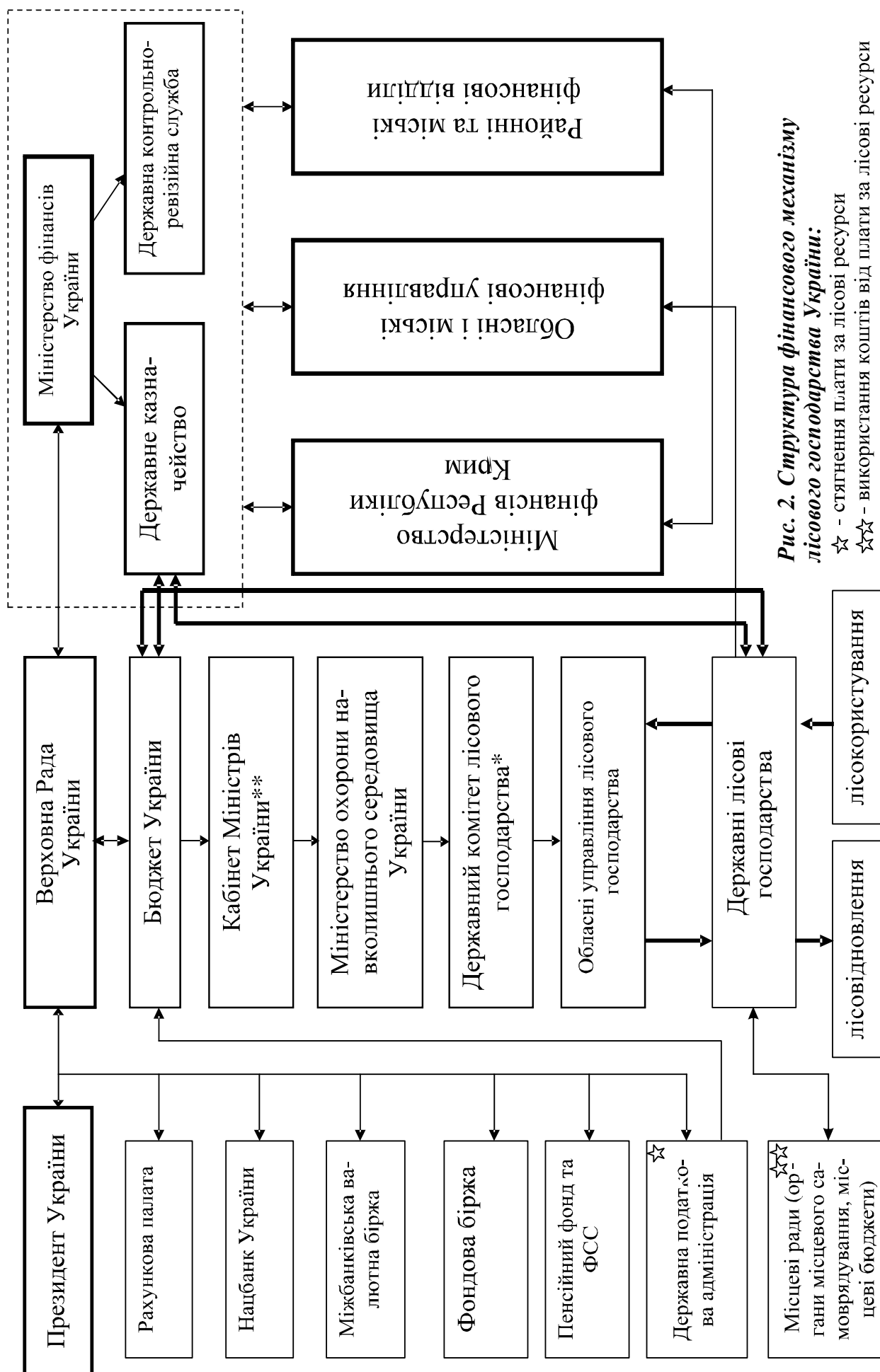

Рис. 1. Наявні та додаткові (джерела) фінансування лісового господарства

Міністерство охорони навколишнього середовища за погодженням з Мінфіном України. Переліки лісоохоронних заходів у межах бюджетних програм фонду погоджує Кабінет Міністрів України за поданням Міністерства охорони навколишнього природного середовища.

Порядок подання запитів на виділення коштів з фонду розвитку галузі для здійснення лісогосподарських заходів до Міністерства охорони навколишнього середовища передбачає, що планування лісогосподарських заходів за програмами фонду здійснюється державними галузевими управлінськими структурами вищого рівня ієрархії та територіальними галузевими органами на регіональному рівні.

Юридичні особи подаватимуть запити відповідним територіальним органам, підпорядкованим Держкомлісгоспу за місцем реалізації заходів, які попередньо отримали позитивну експертну оцінку відповідного територіального органу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Державної інспекції з державного контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів Мінприроди України.

Експертна оцінка може здійснюватися за інтегральним показником, який характеризує прибутковість менеджменту лісокористування в Німеччині (м. Баварія): питомий лісовий дохід деревини на одиницю площі; відсоток виходу товарної деревини; питомі витрати на управління лісогосподарськими заходами на спорудження шляхів, доріг, комунікацій; загальний і питомий дохід від продажу деревини; виробничі витрати на заготівлю деревини; сума валового і сума чистого прибутку (норматив чистого у співвідношенні до валового пропонується на рівні 28 %) [4].

Залучення і розподіл коштів фонду розвитку лісового господарства здійснюватиметься відповідно до вимог розподілу коштів Державного фонду охорони навколишнього природного середовища. Пріоритетними для фінансування лісогосподарських затрат є заходи, погоджені з Міністерством охорони навколишнього природного середовища, що обумовлюють значення лісу як об'єкта багатоцільового використання, що виходить за межі лісового господарства.

Література

1. Закон України "Про Державний бюджет України на 2005 рік"// Урядовий кур'єр. – від 30.12. 2004 р.
2. Закон України "Про внесення змін до Лісового кодексу України" № 3404- IV від 08.02.2006 р.// ВВР.
3. Антонечко І.Я, Дзюбенко О.М. Формування ринкова орієнтованого фінансового механізму лісового господарства України// Регіональна економіка. 2005 р. – С. 73-79.
4. Бобко А. Окремі аспекти економіки сучасного лісівництва в Україні// Економіка України. – 2002 р. № 7(512). – С. 41-49.
5. Моисеев Н.А., Бурдин Н.А. О новом Лесном кодексе Российской Федерации// Лесное хозяйство. – 2004 г, № 3. – С. 2-6.